JÄRVA TEATAJA

NR. 4. TEISIPAEVAL, 11. JAANUARIL 1944. A. 4. AASTAKÄIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. • Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Õige eestlane osutab praegu suurimat kohusetunnet

Kokkuvõte Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja B. MERETI kõnest Estonia kontsertsaalis

Tallinna Rahvakasvatuse Amet korraldas neljapäeva õhtul Estonia kontsertsaalis uue-aasta kontsertaktuse. Aktusel esines pikema kõnega Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja Boris Meret.

Õhtu algas kell 17 ühe kaitsepataljoni orkestri poolt ettekantud marsiga. Kilduavalduste saatel astus kõnetooli Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja Boris Meret, kes oma kõnes ütles kokkuvõttes järgmist:

Möödunud aasta polnud meie rahvale kerge, aga ta võimaldas mõneski suhtes asuda juba enamvähem normaalse asjakäigu juurde.

Selles suhtes võib mainida peamiselt kaht ala:

Esiteks meie muutumine uuesti relvakandjaks rahvaks,

millega viidi loogilise lõpuni meie rahva tahe kõige aktiivsemalt relvaga käes osa võtta enamlusevastasest võitlusest.

Teiseks on muutunud meie tagala palju korrapärasemaks ja normaalsemaks tsiviilelanikkonna varustamisel toitainetega.

Keegi ei saa aga salata, nagu poleks meie rahval rasket koormat kanda. Ometi annab teadmine sellest, mis on kaalul, kõigile jõudu ja raudset tahet, viia võitlus võiduka lõpuni hoolimata kõigist kannatusist ja ohvreist.

Sellel aastal peame eriti pingutama kõike jõudu ja panema välja oma suurimad panused, sest me tahame, et sõja vaekauss vajuks meile kasuks. Selleks pole liigne ükski ohver ega panus.

On päevselge, et enamlus, tundes olevat kaalul oma eluküsimuse, omaltpoolt teeb kõik, et pikendada oma elupäevi. Võime olla päris kindlad, et enamlased oma sihi saavutamiseks ei vali vahendeid ega jäta midagi tegemata, et igal viisil nõrgendada enamlusevastast rinnet ja selle tagalat.

Meie ei tohi aga lubada enamlusevastase rinde nõrgenemist, ja seepärast peame meiegi olema täiesti teadlikud enamlaste õõnestustööst, ei seda pareerida ja kahjutuks teha.

On alati kahjulik alahinnata oma vastast.

Seepärast teeme meiegi suure vea, kui alahindame enamlaste võimeid seal, kus meil on seljataga aastatepikkused kogemused. Punased on selleks küllalt targad, et teada meie rahva üldist hoiakut ja hinnangut enamluse suhtes. Vastavalt sellele oskavad nad küllalt teha vahet nende võtete vahel, millega saab halvata meie tagalat ja millega mitte. Nad teavad väga hästi ka seda, et teadlikke kaasaitajaid nende õõnestustööle meie rahva hulgas ei leidu.

Meil on tänapäeval kaunikesel hulgal nii ütelda rahvuslikke paroole ja mõtteid, mida erilise intensiivsusega püütakse panna ringlema meie tagalas.

Enamlased on küllalt kavalad selleks, et maskeerida oma lendlehti ja jätta muljet, nagu pärineksid need eesti oma ringkonnist,

kes elavat väliamail ja pidavat seal tegema „suurt rahvuslikku tööd" enamlaste liitlaste juures.

Enamlased püüavad osale meie elanikkonnast selgeks teha, et meid ei ähvarda surmaoht punaste poolt; et olevat olemas veel nn. „k o l m a s v õ i m a l u s", s. t. inglased ja ameeriklased ei lubavatki punaseid ületada meie elurumi piire; et meie pidavat hoidma oma jõude edasisteks aegadeks ja praeguses võitluses hoiduma kõrvale aktiivsusest. Kui need mõtted esitatakse rahvuslikkuse sousti all, siis paraku leidub kergeusklikke inimesi, kes pehaaimamatult lähevad liimile ja esitavad või levitavad selliseid mõtteid.

Neilt väheseilt kergeusklikelt, kes arvavad endid tegutsevat mõne enamluse liitlase kiilas oleva meie endise välissaadiku nimel, tegelikult aga rumalusest ja teadmatusest on muutunud enamluse tööriistaks, tahan küsida järgmist:

Kas on õige eesti rahvuslane see, kes oma rahvale raskel ajal jätab maha oma kodumaa,

et kuskil ülemere päästa ja hoida oma nahka, või see, kes haarab relva ja ruttab võitlusse enamluse vastu, et kaitsta oma maad ja rahvast, et maksta kätte kõik, mille eesti rahvas pidi kannatama punaste õuduste-aastal, ja aidata kaasa meie küüditatud omaste, sugulaste ning sõprade vabanemiseks Siberi sunnitöölaagreist?

Kas on õige eestlane see, kes praegusel ajal hoidub kõrvale kohustuste täitmisest,

või see, kes põllumehena oma kohustuste täitmisega aitab kaasa sõjaväe ja oma linnaelanike toitlustamise parandamiseks; töölisena kohusetruult seisab tööpingi taga, ametnikuna rakendab kogu oma tahte ja oskuse selleks, et meie kodumaa ühtlaselt ja õiglaselt kannaks kõiki raskusi, mis on vaja ületada sõja võitmiseks ja kodumaa ülesehitamiseks?

Ei ole kahtlust, ei õige eestlane ei talita praegusel ajal oma isiklikes vaid üldsuse huvides ja just nüüd näitab üles suurimat kohusetunnet, lojaalsust ja vastutust, nõlpalju kui inimlikult üldse on mõeldav.

Meie rahvas on üldiselt seisnud oma ülesannete kõrgusel. Oleme aru saanud oma kohustest ja püüdnud neid täita parima südametunnistuse järgi. Siiski on mõnes suhtes olemas puudusi, millest peame vabanema.

Ei tarvitse salata, et oleme üles kasvanud oma ajaloo õpetuse vaimus, mis püüdis meie rahva minevikku ja tollal kõikjal esinenud soisiaalseid vahekordi näidata natsionaalsete vastuoludena eesti ja saksa rahva vahel.

Seepärast on inimlikult mõistetav, et me kõiki nähtusi ning asjaolusid kipume arvestama ainult lähtudes enesest ja oma kodumaast.

Meie ei tohi hetkekski unustada arvestamast n. ö. plaadi teise poolega.

Peame võtma praegust aega ja tingimusi nii, nagu nad on ja peame püüdma vabaneda asjaolude hindamisel ainult oma enda kitsast vaatenurgast.

Praegu ei ole kaalul mitte ainult küsimus, kas võidab üks või teine pool, vaid küsimus, kes sureb ja kes jääb ellu. Enamluse osalinegi võit tähendab meie rahvale füüsilist hävingut. Ei ole teist võimalust sellest hävingust pääsemiseks, kui kogu jõuga kaasa aidata enamluse purustamisele, ja me teame, et ohvrid on paratamatud, kui rahvad tahavad jääda ellu.

Sellest seisukohast lähtudes peame olema valvsad, et meie ei nõrkeks enne lõpliku võidu saavutamist.

Meil on ainult üks siht ja üks ülesanne — jääda rahvana elama oma põlisele kodumaale, olla vabad alatisest ida-hädaohust ja kõik jõud rakendada praegusse võitlusse, sest ainult ja alles selle võitluse läbi avaneb meile tee ellu ja vabadusse.

Vallutati tagasi üks asula ja hävitati nõukogude pataljon

Bolshevikele tekitati mitmes idarinde lõigus eriti suuri tankikaotusi

Führeri peakorterist, 10. jaan. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Lääne pool Ortshakovi ajasid sõjalaevastiku üksused nurja bolshevike maabumiskatse.

Kirovogradi ruumis tõrjuti tugevad vaenlase rünnakud ja bolshevikud visati edukas vasturünnakus tagasi.

Lõuna ja edela pool Pogrebishtshet on tugevad, vahelduvad võitlused nuesti ettetunginud vaenlasega käimas. Üks ajutiselt kadumaläinud asula vallutati vasturünnakul tagasi, kusjuures hävitati nõukogude pataljon. Vaenlasel oli kõrgeid veriseid kaotusi ning ta kaotas 17 kahurit.

Viimastel päevadel on selles ruumis toimunud võitlustes eriti silmapaistnud oma vastupidavusega ja osavalt juhitud vasturünnaku ega 17. soomusdiviis kindral-major von der Medeni juhtimisel.

Lõuna ja lääne pool Berditshevi purustasid meie üksused osalt vasturünnakul ägedad nõukogude rünnakud ja hävitasid 31 vaenlase tanki.

Saksa õhujõud löid korduvalt tugevate jõududega maavõitluste tulipunktides sekka ja katsid vaenlase lähtepositsioone ning tankikoondisi mõjuvalt pommidega. Nõukogude järelveoliikluse pommitamisel hävitati 5 materjaliga laaditud rongi, kuna 8 rongi vigastati.

Pripeti soode piirkonnas tekkis kohalikke võitlusi vaenlase luurejõududega lääne pool Novograd-Volõnsk ja Sarnõid.

Lääne pool Retshitzat jätkasid nõukogud oma rünnakuid. Rasketes võitlustes nurjusid ka eile kõik bolshevike läbimurdekatsed. Kohalikud sissemurrud riivistati.

Kagu pool Vitebskit löid meie üksused uued tugevad vaenlase rünnakud tagasi. Eile ühe korpuselõigu piirkonnas kahjutukstehtuina teatatud tankide arv 47 on tõusnud 71-le. Samas korpuse lõigus tulistati eile kahjutuks veel 87 nõukogude tanki.

Loode pool Vitebskit rõndasid bolshevikud korduvalt tagajärjetult. Ühe metsapiirkonna puhastamisel hävitati vaenlase tugevam võitlusgrupp.

Saksi 456. grenaderide rügement kolonel-leitnant Sacheri juhtimisel on esinenud siin viimaste päevade võitlustes eriti vahvalt.

Lõuna-Itaalia rinde lääneiõigus varisesid mitmed vaenlase kohalikud rünnakud meie koondatud kahuritules kokku. Ülejäänud rindel möödus päev omapoolse eduka rünnaküsuste tegevuse juures vaikselt.

9. jaanuari esimestel hommikutundidel rõndasid saksa võitluslennukid laevaeesmärke Kürenaika põhjakalda ees. 4 keskmises suuruses kaubalaevale saavutati mitu otsetabamust. Kahe hävitamist neist laevust tuleb arvestada. Üks oma lennuk läks kaduma.

Eesti Peapanga 1943. a. aruanne kinnitati

Panga nõukogus on esitatud nii Tallinna kui ka provintsi majandustegelased, nende hulgas ka Viljandi Ühispanga juhataja hra J. Tagen

Eesti Peapank algas oma tegevust avalik-õigusliku pangana Tallinnas, 2. jaanuaril 1943. a. Hiljuti asutatud panga nõukogusse on härra Kindralkomissari poolt kutsutud järgmised saksa ja eesti majandustegelased: Prints Hohenlohe — Kindralkomissariaadi Majandus-Peaosakonna juhataja, Dr. A. Vent — E.O. Majandus- ja Rahandusdirektor, F. Berg — Kindralkomissariaadi Põllumajandusosakonna juhataja, V. Evald — Nahavabriku „Union" juhataja, W. Gross — Ida-ala Energiavarustuse Seltsi direktor, O. Hinto — Eesti Turbatööstuse direktor, C.v. Kursell — Baltische Öl G.m.b.H. direktor, M. Luther — Eesti Majanduskoja peadirektor, A.v. Nottbeck — Ostland Faser G.m.b.H. direktor, A. Pakosta — Tartu Linnapanga direktor, A. Reinart — P.K. „Võiekspordi" juhatuse esimees, A. Reintamm — ETK juhatuse esimees, K. Ritter — Eesti Kindlustusvalitsuse direktor, Dr. H. Schulze — Eesti Fosforiidi direktor, Dr. E. Terasmäe — Põllumajanduse Peavalitsuse juhataja asetäitja, J. Tagen — Viljandi Ühispanga juhataja.

Eesti Peapanga esimene nõukogu koosolek peeti 6. jaanuaril 1944. a. panga ruumes, Tallinnas, Vabaduse pst. nr 3. Nõukogu koosolekust võttis osa Kindralkomissari isikliku esindajana prints Hohenlohe, kes andis panga nõukogu liikmeile juhtnööre nende tegevuseks ja ühtlasi kutsus neid Kindralkomissari nimel kaastööle meie majanduselu edendamisel ja eesti-saksa koostöö arenemisel.

Eesti Peapanga juhataja direktor Skribanowitz kandis ette panga esimese aasta tegevusaruande. Vaatamata sõjaolukorrale on pank äriaasta tegevuse lõpetanud heade tulemustega, kusjuures äriseis ületas aasta lõpuks 50 miljonit Rmk. Nõukogu kinnitas ettepandud Eesti Peapanga 1943. a. tegevusaruande ettepandud kujul.

Eesti Peapanga juhatusse kuuluvad härrad H. Skribanowitz, J. Raudava, M. Köstner ja V. Kargaja.

Ägedad võitlused Kirovogradis

Rõndavad bolshevikud paisati tagasi, kusjuures neile tekitati raskeid kaotusi

Führeri peakorterist, 8. jaan. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Mõlemal pool Kirovogradi ja linnas endas on käimas ägedad võitlused tugevate vaenlase jõududega. Meie soomusjõud paiskasid bolshevikud vasturünnakuga põhja pool linna tagasi ja vallutasid ühe tähtsa kõrgustiku. Rasked tõrjevõitlused lõuna pool Kijevit ja Berditševi ruumis kestavad alanematu ägedusega. Bolshevikkude läbimurrukatsed aeti ka eile nurja, mõningad sissemurrud riivistati. Lõuna pool Pogrebištšet paiskasid meie väed rõndavad nõukogud vaatamata vihasele vastupanule tagasi ja hävitasid seejuures suuremal hulgal vaenlase tanke. Loode pool Retshitzat ja lääne pool Propolskit jäid mitmed bolshevikkude kohalikud rünnakud tagajärjeta.

Oma tugevate rünnakute jätkamisel loode pool Vitebskit kandsid nõukogud oriti kõrgeid kaotusi inimeste ja materjali näol. Põhja pool Nevelit varisesid korduvad vaenlase rünnakud meie tõrjetules kokku. Õhujõud löid raskuspunktiga Kirovogradi ja Berditševi ruumis, maavõitlustesse sekka ja tekitasid vaenlasele kõrgeid veriseid kaotusi ja tunduvaid kahjustusi relvade alal.

Möödunud ööl hävitati võitluses nõukogude järelveoliikluse vastu seitse trantsportrongi ja vigastati veel üheksat rongi.

Lõuna-Itaalia rinde lääneosas laiendas vaenlane oma tugevate jõududega teostatud rünnakuid ka teistele lõikudele. Raskete võitluste järele läks ruumis lääne pool Mignanot kaks mäetippu kaduma. Ülejäänud rindeosas möödus päev üldiselt rahulikult.

Briti-põhja-ameerika pommilennukiteüksused rõndasid eilsel päeval asulaid Lääne-Saksamaal ja riigi lõunaosades. Plaanitu pommiheitmise läbi tekkis eriti Ludwigshafenis ja Mannheimis tunduvaid kahjustusi elamute piirkonnis. Möödunud ööl heitsid häirelennukid pomme Reini-Westfaali tööstuspiirkonda. Vaenlase pommilennukite üksused kaotasid nende rünnakute juures 33 lennukit, enamikus 4-mootorilised pommilennukid. 8 oma jahilennukit ei pöördunud tagasi. Seejuures ulatusid angloameeriklaste terrorilendurite kaotused 1944.a esimesel nädalal 262 lennukit, neist 231 neljamootorilist pommilennukit.

Otsustavad vastulöögid idas

Hoolimata bolshevike rünnakute hoolimatusele ei saavutanud nad edu

Führeri peakorterist, 9. jaan. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Kirovogradi ruumis kestab raske võitlus alanematu ägedusega. Linna lääneosas võideldakse vihaselt edasi. Otsustavalt antud vastulöögid paiskasid pealetungivad nõukogude üksused visale vastupanule vaatamata mitmes kohas tagasi. Seejuures hävitati arvukalt tanke.

Lõuna pool Kijevit, lõuna ja lääne pool Pogrebishet ja Berditshevi ruumis löid meie väed arvukad vaenlase rünnakud tagasi. Relva-SS üksused paiskasid vastulöögiga ühe vaenlase brigaadi selle lähtepositsioonile tagasi ja hävitasid 27 nõukogude tanki ja 5 rünnakkahurit.

Õhujõud löid tulipunktides hea eduga maavõitlustes sekka ja põhjustasid vaenlasele tunduvaid inim- ja materjalikaotusi.

Lõuna pool Retshitzat alustas vaenlane tugeva kahuritule ettevalmistuse järele tugevate üksustega laial rindel rünnakut. Meie positsioone suudeti, väheste sissemurrukohtade riivistamisega, kõikjal säilitada.

Vitebski juures asus nõukogude läbimurrurünnakute raskuspunkt eile kagu pool linna. Nad tõrjuti vaatamata tugevale soomusjõudude ja lahinglennukite panusele vihastes võitlustes veriselt tagasi. Nõukogud kaotasid siin 84 tanki, neist 57 ainult ühe korpuse lõigus.

Lõuna-Itaalia rindel andis vaenlase võitlustegevus lõigus lääne pool Mignanot-Venafrot järele. Hulk kohalikke rünnakuid meie kõrgustikupositsioonide vastu tõrjuti tagasi kõrgete kaotustega vaenlasele. Ka Aadria rannikul jäi üks tugev vaenlase rünnak tagajärjeta. Meie rünnaküksus hävitas ühe vaenlase toetuspunkti, lastes õhku sealse laskemoonaladu.

Üksikud briti lennukid heitsid möödunud ööl pomme Lääne-Saksamaale. Seejuures tabati uuesti Aacheni piirkonda.

Kõikuv olümpiatorn

Berliini olümpiastaadioni kõrges tornis asetseb suur kell, mida helistati olümpiamängude avamisel. Ehitamisel oli probleemiks, kuidas määrata kindlaks kellalöökide sagedus. Selline kõrge torn omab teatavat kriisilist võnkesagedust, ja juhul, kui kella samas taktis, s. o. sama sagedusega lüüa, võis eeldada, et torn resoneerib kellalöökidele, omab ikka suurema ja suurema kõikumise ja võib puruneda. Juhtumit võiks võrreida kiigega — iga hooandmine annab juurde suuremat kiigekäiku, kuni kiik lõppeks üle võlli läheb. Täpne arvestus andis küll resultaadi, kuid seda oli vaja veel praktiliselt katsetada. Torn valminud, asetati selle ülemisele platvormile eriline seismograafi põhimõttel töötav võnkelugeja. Siis kinnitati torni tippu tugev terasvaier ja selle maapinnal asetsevat otsa tõmmati tugevate vintidega. Tagajärg oli, et torn kaldus mõne millimestri võrra viltu. Seejärel vabastati vaier järsku ja torn kõikus vabanenuna sisemiste pingete mõjul. Torn kõikus umbes pool minutit nagu pendel sinna ja tagasi. Mööduriist näitas hiljem, et üks torni võnge kestis 1,02 sekundit. Nüüd oli teada, mida sooviti teada. Kellalöögid pidid olema kiiremad või aeglasemad kui 1,02 sekundi kohta üks võnge.

Noored sõitsid sõjalis-sportliku kasvatuse õppelaagrisse

Ööl vastu reedet sõitis Saksamaale, noorte sõjalis-sportliku kavatsuse õppelaagrisse ligi 100 eesti noormeest, et endid sel alal täiendada kuuajalistel kursustel. Noored, peamiselt õpilased 16-18 a. vanuses, on pärit üle maa ja on end sõiduks üles andnud täiesti omal soovil. Enne ärasõitu, neljapäeva õhtul, kogunesid laagrisse sõitjaid Mustpeade Klubi ruumesse, kus neile korraldati Kindralkomissari poolt lahkumis-koosviibimine. Koosviibimisest võtsid osa Kindralkomissari esindaja SA Standartenführer Mentzel, Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe, Eesti väeüksuste kindralinspektor SS-Oberführer Soodla, Kindralkomissari volinik kutsekogude alal Ebeling, Eesti Kutsekogude president Karro, Kindralkomissari noorte os. juhataja bannführer Bogun, Noorte Peastaabi ülem Kalkun, Noorte Peastaabi osakondade juhatajad, ajakirjanduse esindajad ja teised kutsutud külalised.

Siis võtsid noored aset laudade ääres istudes vaheldumisi külalistega, mis muutis kogu koosviibimise hubaseks ja meeleolurikkaks. Esimesena tervitas õppelaagrisse sõitjaid Kindralkomissari esindaja SA-Standartenführer Mentzel, kes ütles oma sõnavõtus:

Kindralkomissaril oli tõna kavatsus olla teie keskel, et teiega enne ärasõitu jätta jumalaga. Kahjuks ta oli takistatud siia ilmumast ning ta volitas mind teda esindada ja teile edasi anda tema parimad soovid ja tervitused teie sõiduks kaasa anda. Ma seon selle volitusega ka omad soovid teie sõiduks sõjalis-sportliku kasvatuse õppelaagrisse. Teie lähete nude ümbrusse ja õpite mõndagi tundma. Hoidke silmad lahti ja võtke kõik enesesse vastu.

Loodan, et teie saate mõnusa sõidu, veedate muljeterikka ja õpetliku aega ning soovin head tagasipöördumist.

Järgmisena kõneles Kindralkomissari noorte osak. juhataja bannführer Bogun, kes oma sõnavõtus lähendas, et juba omariikluse ajal valmistati eesti noorsugu ette väeteenistuseks, andes meesnoorsoole koolides sõjalist õpetust. Bolševikud olid teadlikud eesti noorsoo antibolševistlikust hoiakust ja seepärast keelasid nad kohe ära senise sõjalise kasvatuse koolides. Eesti SS-Vabatahtlike Brigaadi loomisega sai eesti rahvas jälle relvakandvaks rahvaks ning selle sammu loomulikuks järelduseks oli noorte eelsõjaväelise kasvatuse sisseseadmine, mille teostamine pandi organisatsioon „Eesti Noorte" peale. Kohase väljaõpetajatekaadri saamiseks asub nüüd esimene grupp noortejuhte teele Saksamaale Hitler-Noorte sõjalise kasvatuse laagrisse, kus toimub nende väljaõpe.

Oma kõne lõpul soovis bannführer Bogun teeleasujaile Kindralkomissari nimel kõike hääd ja palju edu nende ülesannete täitmisel.

Seejärele võttis sõna Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe, kes oma sõnavõtus ütles kokkuvõttes järgmist:

Kui teie esimestena lähete Saksamaale sõjalis-sportliku kasvatuse väljaõppe laagrisse, siis peate tundma õppima ja nägema kolme asjaolu. Esiteks õppima tundma s a k s a r a h v a s t ja millised tegurid on teda uuesti teinud tugevaks ja liitnud rahvustervikuks ning kuidas on saavutatud sõjaliselt tugevaim riik. Teie näete seal, et igaüks on loobunud oma isiklikkudest huvidest üldhuvide kasuks. Kui lähete saksa rahva hulka, siis õpite olema samasugused tulihingelised rahvuslased nagu temagi.

Teiseks teie õpite seal tundma k o d u i g a t s u s t, see on suurimaid väärtusi ja põhiline hingetunne, mis igaühte seob oma kodumaaga, siis tele armastate oma rahvast ja oma kodu.

Kolmandaks teie tunnete s a a t u s-j a v õ i t l u s ü h t s u s t eesti rahva ja saksa rahva vahel. Teie saate näha, et saksa rahva seas valitseb samasugune arusaamine ja veendumus nagu meilgi, et tuleb võidelda ühise vaenlase — bolševismi vastu. Meil on ainult üks tee ja see on ühine võitlus bolševismi vastu ja ainult ühine võit, mis toob kindlustatud tuleviku.

Kui teie lähete võõra rahva sekka, siis pidage meeles, et mida paremad eestlased teie olete, seda rohkem peetakse teist lugu. Ja meie kõrgeim eesmärk on elada ja võidelda ainult oma rahvale ja kodumaale.

Oma sõnavõttu lõpetades Eesti Omavalitsuse juht soovis noortele head kordaminekut ja soovitas vaadata avatud silmadega, kuidas elab rahvas, kellega koos meie peame ühiselt võitlust ja kellega on meil ühine saatus ja õnnelik tulevik.

Viimasena kõneles Eesti Noorte Peastaabi ülem Kalkun, avaldades lootust, et noored tunnevad endid õppelaagris kõigiti hästi ning kohanevad sealse olukorraga. Tagasi jõudes aitaksid aga tõhusalt kaasa noorte väljaõppe alal.

Koosviibimise vältel esitasid noored rohkesti eesti rahvuslikke laule.

Koosviibimine vältas üldse paari tunni ümber. Sealt ruttasid noored veel korteritesse, et jõuda õigeks ajaks jaama. Kaasa sõitis noortega Eesti Noorte peastaabi sõjalise kasvatuse referent Guido Alas.

Nõukogude saated Indiale

Ankarast, 8. jaan. Teheranist teatatakse, et Iraani ringhääling annab nüüdsest alates iga päev edasi indiakeelseid saateid, et tugevdada kultuurilisi sidemeid mõlema maa vahel ja edendada ühiseid vaateid.

See teade omab erilise tähenduse eelnenud sõnumi läbi, milles teatati, et olevat otsustatud välja arendada „ühiseid kultuurisuhteid Nõukogude Liidu ja Iraani vahel". Selleks otstarbeks määratakse Iraani ringhäälingu juurde ametisse bolševistlikud nõuandjad ja usaldusmehed.

Moskva kavatseb kahtlematult kasutada Iraani kiltmaad mitte üksnes oma kagusuunalise poliitilise aktiivsuse peatugipunktina, vaid suunata sealt kaudu ka oma edasitungi Indiasse.

Selle kõrval jätkub Iraani süstemaatiline läbilöötamine. Nii teatab Teherani raadio, et angloameerika spetsialistid asendatavat bolshevikkudega. Edasi möönab ringhääling, et nõukogude õlieksperdid on külastanud maa õlipiirkondi et uurida õlitoodangu tõstmiseks vajalikke abinõusid.

Ka Lähis-Ida ruumi teistes osades on nõukogud väga aktiivsed. Bagdad teatab nõukogude pakkumisest, saata komisjoni Tigrise ja Eufrati kalanduse väljaarendamiseks ja majandussuhete loomiseks nende piirkondadega.

Eesti elanikkonnale

Sidepidamise pärast vaenlase agentidega on Eestis juba mitu isikut surma mõistetud. Vaenlase agendid ja langevarjurid püüavad ikka jälle maaelanikkonna hulka sisse tungida. Need püüavad seega saada teateid, mida vaenlane saaks kasutada maa kahjustamiseks. Ka tahavad nad hankida toidusaineid, pakkudes nende vastu langevarje ja muid varustusesemeid. Niisugune agentide toetamine on vaenlase soodustamine ja seda karistatakse sõjaõiguse järele surmaga. Igaüks on kohustatud säilitama kahtlaste isikute suhtes äärmist tagasihoidlikkust ja teatama neist viivitamatult lähimale sõjavõeasutusele, politsei või omakaitsele.

Ülemjuhataja Eestis.

Autobusel 3.500 km läbi sõjaaegse Saksamaa

Kohtumisi ja keskustelusid filmilinnast. — Eesti ajakirjanikud jälgisid UFA filmide väntamist

Eesti ajakirjanikel oli oma Saksamaareisi kestel võimalus külastada ka filmilinna Babelsbergi Berliini külje all, kus UFA ja Terrafilmi ateljeedes valmivad peaaegu kõik Euroopa uued suurfilmid. Ufalinn moodustab enesest suurima filmiettevõtte Euroopas, kuna ühesk teises riigis kontinendil ei ole filmitööstus niivõrd arenenud kui Saksamaal.

Allpool annab reisist osavõtnud eesti ajakirjanik meile edasi oma muljeid kohtumistest filmitähtedega ning valgustab linnulennuliselt filmi saamislugu — ühesõnaga seda, mida me igapäev kinos istudes ei näe, kuid millise töö tulemusi me naudime.

Tormates koos teiste tavaliste surelikkudega mööda Berliini eeskujulikult asfalditud tänavaid, torkas mulle äkki silma inimmüür Zoo moodsa raudteejaama ümber. Kus juba on inimesi summas koos, seal ei tohi ükski õige ajakirjanik puududa.

Terve trobikond valgeis linaseis sineleis politseinikke tõrjus naeratades tagasi inimmurdu, kes vägisi tahtis ahelikust läbi murda, et oma silmaga näha filmimist.

Platsi keskele oli püstitatud kinoülesvõtete aparatuur, mille ümber sagis nahkmantliites operaatore ja ressižööre. Kuid loomulikult ei paelunud publiku peahuvi need keerulised instrumendid,

Vaid ainult lemmikfilmitäht Gustav Fröhlich,

kes siin kogu Berliini avalikkuse ees oli sunnitud demonstreerima oma mängukunsti. Peab ütlema, et Gustav Fröhlich on filmis sama kena kui tegelikkuseski ning et talle sobis oivaliselt välihall sõdurimunder. Minu mõõdumisel kaelustas ta suurt pealtvaatajaskonda tähelepanemata jättes kiindunult üht punapäist iludust, kelle äratundmiseni minu teadmised filmiinimestest ei küündinud

Otto Wernicke (keskel) mängimas filmis „Seniorsheff"

Euroopa suurima filmiettevõtte kodupaik asub Berliini ümbruse kaunis rüpes Wansee järve kaldal.

Filmilinna ehitusi otse Berliini südamesse või linna servale ei võinud püstitada, kuna helifilmi ülesvõtted nõuavad täielikku vaikust ning ka näitlejate enese süvendamise mõttes on isoleering suurlinnast tarvilik.

UFA-linn moodustub 31-st ateljeest 600.000 ruutmeetrilisel maaalal, kus leidub aparatuure ja seadmeid nii rohkesti et oleks võimalik korraga tervenisti 17 filmi väntamist läbi viia.

Krigisedes peatub auto värava ees, mille taga võiks filmilinna asemel peituda väga hästi ka mõni tavaline käitis. Ent väravahi otsaesisel märgitseb vaskne UFA meie päralejõudmist. Olles sattunud väravas ootava direktor Harke hoole alla, liigume uudishimulikult algavate hiigelhoonete poole, mis näivad kivimasiividena, kuna neil täielikult puuduvad aknad. Film nimelt ei vaja jumala valgust, talle jätkub helgiheitjaist ja jupiterilampidest.

Läbime pika hämara koridori, mille lõpul asub portjee. Seinal ripub must tahvel ateljeede kasutajate nimedega, kelle hulgas paistab silma ka Heinz Rühmanni tuttav nimi. Meile hästi tuntud koomik lavastab praegu oma Quax'i lugude uut järku.

„Nii on see läinud juba 21 pikka aastat," ütleb näitleja.

„Siis võite kindlasti öelda, kumb ala on huvitavam — teater või film?"

Otto Wernicke raputab muheldes pead: „ sellest ei saa ma kõnelda, sest mõlemiga on mu suhted parimad!"

Lõpp 4. leheküljel

Paul Klinger oma uues filmis „Tsirkus Renz" koos oma partneriga Angelika Hauff'iga

Eestlase kiri Kanada vanglast

Väliseestlasi kiusatakse taga maailmavaatelistel põhjustel. — Kanada kaldub üha enamluse sõiduvette. — ERÜ-le saabus kiri eestlaselt, keda kolmandat aastat hoitakse suurimate kurjategijate vangilaagris

Inglismaa ja Ühendriikide liitumisel enamliku Nõukogude Liiduga on langenud tagakiusamise alla paljud väliseestlased, kes Briti maaaladel ja Ühendriikides elades või meremeestena sõja puhkemisel sunnitult sinna jäädes ei saa ühineda anglo-saksi maades valitseva enamlusevaimustusega.

Eredat valgust eestlaste tagakiusamisele maailmavaatelistel põhjustel Kanadas heidab eestlase Joh. K. kiri, mis Kanadast ühest koondelaagrist on teele saadetud 16. oktoobril ja nüüd jõudis ERÜ-sse, kelle kui endise Eesti Punase Risti järglase poole kirjasaatja pöördub abipalvega. Väliseestlane kirjutab:

„Pöördun oma palvega Teie poole. Olen juba ligi kolm aastat Kanadas vangis. Neli korda olen kohtu ees olnud ja mulle ei ole muud süüks leitud kui see, et ma sümpatiseerivat rahvussotsialismile.

Mind peetakse siin kinni ühes Kanada karistuslaagris, kuhu üle kogu Kanada on kokku korjatud kõige suuremad kurjategijad.

Olen küll juba mitu korda pöördunud Kanada valitsuse poole, kuid see on jäänud tagajärjeta.

Mind koheldakse nagu mõnd röövmõrtsukat, ja veel hullemingi.

Palun teid protesteerida minu niisuguse kinnipidamise vastu selles laagris. Seletage Kanada valitsusele, et maa peal ei ole ühtki kultuurriiki, kus inimest karistatakse niisuguse „sümpaatia" eest. Kanadas ei näi üldse olevat seadust inimese kaitseks niisugustel juhtudel. Ei oleks uskunud, et Kanada on tsiviliseeritud maailmast nii kaugelemaha jäänud.

Olen siin maailmast maha jäetud, mul ei ole midagi lugeda ega ka mingeid õppimisvõimalusi. Palun saatke minule midagi lugemiseks ja ka mingeid õpperaamatuid.

Olen kirjutanud ka siinsele Kristlike Noorte Meeste Ühingule, kuid sellel ühingul näib kristlik olevat ainult nimi, mitte aga tegu."

Nagu kirjal leiduvaist templijäljendeist nähtub, peetakse Joh. K-d kinni ühes kurikuulsas „Internment Campis"—koondelaagris. Kiri on edasi saadetud sõjavangide postisaadetisena („Prisoner of War Mail") ja läbi tulnud ka tsensuurist, kuna ümbrikul leidub märkus „Examined by. D. B. xx"— kontrollitud D. B. xx poolt.

Selleks et mitte välja kutsuda uusi surveabinõusid kinnipeetava eestlase vastu Kanada võimude poolt, me ei avalda tema täit nime ega laagri asukohta. Isikud, kes arvavad kõnesolevas isikus ära tundvat oma perekonnaliiget, võivad lähemat informatsiooni saada ERÜ keskametist.

Süütult kinnipeetava eestlase saatuse kergendamiseks aga ei ole mingeid võimalusi, sest nagu kõik teised anglo-ameerika maad, nii kaldub ka Kanada üha rohkem enamluse sõiduvõtte ja asutab NKVD laagrite eeskujul sunnitöölaagreid kõigi nende kõrvaldamiseks, kes ei osuta poolehoidu enamlusele.

„Irve-Jaani" koguduse asutaja suri

Usulahk, kus võis suitsetada ja viina võtta. — Kadunuga kaovad viimased jäljed omapärasest usulahust Eestis

Vana aasta lõpul suri Läänemaal Taebla vallas Nihka külas 86 aasta vanuses ühe omapärasema ususekti — katoliku-apostliku ehk irvinglaste asutajaid Eestis — Mihkel Mutso. Irvinglaste usulahk on meile toodud üle poolesaja aasta tagasi Inglismaalt. Irvinglaste nimetusest tegi kohalik rahvas „Irve-Jaanid" ja nii tunti usulahku kohapeal kui ka kaugemal ümbruses „irve-jaanlaste" koguduse nimetuse all.

Mihkel Mutso oli noormehena läinud Riiga apteekriõpilaseks, kus tutvus uue usuga. Hiljem saigi endisest apteekriõpilasest Riia vaimuliku seminari kasvandik.

Tulles tagasi kodumaale ja asudes elama oma talu Taebla valda, oli kadunu esimeseks ja peamiseks ülesandeks asutada ka Eesti katoliku-apostliku usu kogudus. Irvinglaste usulahku levitama hakates, leidis see koduvalla rahva hulgas elavat pooleholdu. Koguduse liikmete arv kasvas kiiresti, mis nõudis juba pühakoja ehitamist. Koos liikmete abiga ja annetatud rahasummadega ehitatigi Mihkel Mutso krundile väike ja omapärane metsakirik. Kirikul puudus tavaliste jumalakodade kõrval torn. Kirik mahutas koorile ja istekohtadele üle saja inimese. Isegi ei puudunud kirikul orel, kuigi seda ei kasutatud. Üldiselt sarnanes kirik luteriusu pühakojaga, kus oli ka pildita altar ja kantsel.

Vahepeal oli usulahu asutaja siirdunud Tallinna ja Taeblasse jäi abikirik, kus Mihkel Mutso käis aastas üksikuid kordi jutlustamas ja armulauda jagamas.

1936. aastal esitati Siseministeeriumile kinnitamiseks katoliku-apostliku usulahu põhikiri. Kuna see ei vastanud maksvatele seadustele, lükati põhikiri tagasi ja usuühing kuulus likvideerimisele.

Koguduse likvideerimisel olevad varandused otsustati anda Lutheri kirikule. Nii sai Tallinnas olevad varandused endale Jaani kogudus, kuna Taeblas olev abikirik läks üle Ridala kogudusele.

1939. aastal süttis endine irvinglaste kirikuhoone Taeblas ja põles maha koos kirikliku sisustusega ja oreliga.

Irvinglaste preester kandis jumalateenistusel valget mantlit. Koguduse liikmed tasusid kümnenda osa oma sissetulekust koguduse kassasse.

Irvinglastel oli ainukese usulahuna lubatud suitsetamine ja mõõdukas alkoholi tarvitamine. Armulauda anti kõigile, ka lastele. Rangelt keelatud oli abielulahutamine.

Pärast koguduse likvideerimist Tallinnas asus Mihkel Mutso jällegi Taeblasse, aga seekord juba oma poja tallu, kus kadunu saatis mööda oma viimaseid kõrgeid vanadusepäevi.

Koos usulahu likvideerimisega sulasid liikmed luterlastega ühte. Ja nüüd kaovad usulahu asutaja ja organiseerija Mihkel Mutso surmaga viimased jäljed sellest omapärasest usulahust Eestis.

MIS SAAB EUROOPAST?

Poliitilisi reisimärkmeid Eesti ajakirjanike Saksamaa reisilt

Sõjaaegne reis välismaale on kahtlemata huvitavam samasugusest reisist rahuajal. Rahuajal — siis on ju reisija tähelepanu kistud laiali vastavalt tema mitmesugustele huvialadele ja harrastustele, kõige uudse ja huvitava nägemisel ta ei otsigi vastust ega tõendust mingile erilisele küsimusele või probleemile, ta naudib rohkem reisi huvitavust, lõbutseb ja tunneb rõõmu elust ja ilmast. Sõjaajal aga — isegi siis, kui reis areneb niisuguse esmaklassilise turisti mugavuses, nagu see osaks sai meile, eesti ajakirjanikele, Saksamaa reisil — on aga tähelepanu tahes või tahtmatult koondatud küsimusele: kuidas talub rahvas sõja raskusi, missugune on meeleolu ja kuidas hindab ta väljavaateid sõja lõpetamiseks. Ja ajakirjanikele on sellised küsimused ja tähelepanekud lihtsalt kutseliselt kohuslikud.

Ja missugused olid siis meie tähelepanekud? Kõige valdavam ja selgem küll see, et meie kodumaa rinde otsesest tagala õhkkonnast sattusime ümbrusse ja meeleoludesse, kus sõda ja rinded on siiski paljude sadade ja tuhandete kilomeetrite kaugusel ja võimaldavad seetõttu ka hoopis rahulikumat suhtumist igapäevastele sõjasündmustele. Rindejoone kõikumised mõnekümne kilomeetri, või ka saja ulatuses ei mõjuta seal veel kuidagi meeleolu, sest see kõik juhtub siiski kuskil õige kaugel kodumaast, mis tegelikult pole üldse läbi elanud sõjamasina üleveeremist ja hoolimata viiendast sõja-aastast tunneb peamiselt ainult ülesehitavat ja pingelist tööd. Need mõned õhuterrori läbi kannatanud linnad, mida nägime oma reisil, ei ulatunud sugugi segama ja häirima seda idüllilist rahu ja kindlat töömeeleolu, mida nägime oma mitmetuhande kilomeetri pikkusel reisil. Rahulikult ja mõnusalt töötasid inimesed põldudel, puutumatult ja vaikselt veeres elu külades ja linnades, milledest sõitsime läbi.

Muidugi ei tähenda see rahulikkus ja puutumatus sugugi eemalseismist ajaraskustest, kuigi see võib vähem silma paista kiiresti edasi sõitvale reisijale. Sest paljude miljonite meeste eemalviibimine tulerindel ja paljud kallid langenud annavad elule siiski tõsise ilme. Kuid seal, kus kaotused ja raskused ka üksikuid teravalt rõhuvad, seal astub ka ühiskond ja eeskujulik organisatsioon tõhusalt appi nende valu ja kaotuste leevendamiseks. Seda näiteks just eriti ilmekalt õhuterrorist tabatud linnades, kus hooldus kannatada saanud kodanike eest algab isegi õhurünnaku kestel. Nii jutustas meile raskeid õhurünnakuid läbi teinud kodanik, kuidas vaevalt pärast õhurünnaku möödumist koos päästemeeskondadega saabusid ka abistajad, kes võtavad enda hooldusse kannatada saanud inimesed. Vaevalt tund pärast rünnakut alustatakse pommitamisest tabatud linnaosades juba välköökidest kuuma kohvi, võileibade, sigarettide ja konjaki väljajagamisega, ja kodanik, kes vast just praegu on kaotanud oma varanduse, tunneb, kuidas ta ei ole maha jäetud, vaid teda toetab tugev ja hästi organiseeritud rahvustervik. See kohene abi ja hooldus aitab kannatanu üle tema raskustest ja tõstab tema meeleolu sealsamas võitleva sõduri vapruseni, raugematu vastupanu tahteni ja vihani vaenlase vastu.

Ja sellest eeskujulikult organiseeritud rahvustervikust ammutab ka iga üksik kodanik oma lihtsalt fanaatilise usu oma rahva juhisse — Adolf Hitlerisse — ja Saksamaa paratamatusse lõppvõitu. Kellega meie ka kõnelesime ja arutasime üldist sõjaolukorda, nad kõik esitasid lisaks asjalikele väidetele ja tõsjasjadele veel vankumatu usu temasse — Adolf Hitlerisse — mehesse, kes on saavutanud nii palju ja kahtlemata saab hakkama ka kõigi veel eelseisvate probleemidega.

Eitamatult põhjustab vaenlase õhuterror palju valu ja viletsust süütule tsiviilelanikkonnale, kuid ühtlasi tugevdab ka selle usku paratamatusse tasusse ja kättemaksu nende kaotuste eest. Milles see kättemaks seisneb, missugune on see relv, millega see antakse — see on loomulik sõjasaladus, mille üle tavaline kodanik nii palju pead ei murra — küll on aga kindel selle relva tõhususes ja kohutavuses.

Ja kuidas hinnatakse siis Saksamaal olukorda? Kuidas arutatakse seal probleemi — kes võidab sõja ja mis saab Euroopast? Vastus sellele küsimusele on selge ja teada ka meile, kuid kordamist väärib kaine asjalikkus, millega seda probleemi arutatakse.

Selgroo sellele vastusele moodustab tunnetus, mida meile korduvalt avaldati saksa juhtivate ringkondade seisukohta: Ka kõik Euroopa riigid koos — isegi oma endise relvastuse juures — ei oleks suutnud vastu astuda bolshevistlikule N. Liidule kui meie mandri peavaenlasele. Alates esimese maailma sõja lõpust moodustab Saksamaa peamise sõjalise jõu N. Liidu vastu. Kompromiss ja pakteerimine N. Liiduga on võimatu. Isegi hädakokkulepe N. Liiduga ei lahendaks kommunismi probleemi ja oleks ainult ajutine edasilükkamine ja lõpplahenduse saavutamiseni.

Lisaks sellele ei tohi aga jätta tähele panemata, et praegune sõda ei ole ainult sõjaline probleem, vaid ta on ka bioloogiline probleem. Sõja tarvidusest ja olukordadest tingituna toimub praegu omalaadiline rahvamasside liikumine, mida võiks nimetada isegi uuemaaegseks rahvasterändamiseks. Võib ütelda, et rahvad on üldises voogavas olundis. Ja kui hinnata sõjalist olukorda, siis võib praeguse silmapilgu kohta ütelda, et samal ajal kui praegu kõigil rinnetel toimub nõnda ütelda üldine relvastusest tühjaksjooks, siis selle taustal toimub just Saksamaal ja tema liitlasriikides uus relvastumine, mis kujuneb suurimaks üllatuseks maailmale. Ja seda tõsiasja teavad Saksamaa vaenlased, niihästi Churchill kui ka Stalin. Moodsa ja totaalse sõja viimaste üllatuste suhtes ei suuda N. Liit isegi võistelda Saksamaaga ja Saksa strateegia ja organisatsioon on kindel, et ta suudab sünkroniseerida sõda nii, et ka Inglismaa ja P.-A. Ühendriigid ei suuda oma paremaid oskusi kasutada Saksamaa vastu.

Ja kuidas mõteldakse Saksa juhtivais ringkondades Euroopa poliitikast? Ka selles oli meil paljudes jutuajamistes võimalik konstateerida suurt asjalikkust. Näiteks kas või analüüsis, millest on tingitud mõninganę umbusaldus Saksamaa vastu. Vastuse sellele küsimusele annavad saksa poliitikamehed avameelselt. See on näiteks esmajoones tingitud Saksamaa kiirest ja võimsast ülestõusust võidetud riigist suurtele võitudele ja ainujuhtivaks mandririigiks — Suur-Saksamaaks. Seda põhjustab aga ka mitmetele rahvastele võõrastav sakslaste usinus, sünge tõsidus töös ja kohustustes, suurejooneline ja piinlikult viimistletud plaanindus kavatsustes, mis moodustavad saksa rahva maailmavaate ja elusuuna.

Ning mida mõteldakse Saksamaal Euroopu tulevikust? Ka sellele küsimusele saime siiraid vastuseid. Nii leidis korduvalt rõhutamist, et Euroopa tuleviku kujundamisel Saksamaa ei näe sugugi tarvidust, et sakslased valitseksid mingil viisil kõiki teisi Euroopa rahvaid. Saksa rahvas näeb enda osa kõige enam juhtimises, eriti seal, kus ta on edasijõudnum ja kogenum probleemides, mis vajavad lahendamist kõigi rahvaste juures. Tuleviku Euroopa vajab kõige pealt sotsiaalset põhiseadust, ja on vaidlematu, et selles suhtes Saksamaa kui sotsiaalselt kõige edenenum maa suudab anda juhtivaid põhimõtteid, pakkuda eeskuju sotsiaalsete põhiõiguste teostamisel Euroopas. Et Saksamaa on osutanud Euroopale juba teene töö õpetuses, seda tunnistavad paljud välistöölised. Ja mis puutub relvastusse, siis on loomulik, et Saksamaa kui riik mandri võtmepositsioonis, peab ka kandma ja juhtima Euroopa relvi. Üldiselt on võitluse kestel võimatu hakata fikseerima mingit Euroopa konstitutsiooni, puudub näiteks Saksamaal endalgi veel praegu vormiline põhiseadus, ja lõplikud formulatsioonid pole veel võimalikud ka ülemandrilises ulatuses. Euroopa konstitutsiooni loomisele tuleb asuda silmapilgul, mil see on kõige soodsam. Samm-sammult järgneb aga tunnustus üksikutele rahvastele ka juba nüüd sõja kestel, vastavalt nende teenetele ja panusele ühises võitluses.

Üldiste suurpoliitiliste probleemide arutamise kõrval võisime meie oma pikal reisil koguda ka muljeid, kuidas suhtutakse ja mõteldakse Saksamaal näiteks meiesuguse väikese rahva tulevikust ja selle osast Euroopas. Ühele niisugusele otsekohesele küsimusele vastas näiteks üks saksa juhtiv ajakirjanik õige tabavalt ja piltlikult järgmisel viisil: „Tuleviku Euroopat võime ette kujutada suure majakonnana, kus igale rahvale vastavalt tema suurusele ja tähtsusele kuulub eluruum — korter, mille sisustamine, mööbli paigutamine, tapetseerimine vastab tema enda maitsele ja soovidele. Ainult üldise majakonna julgeoleku ja rahu huvides ei saa lubada, et üksik korteriomanik asuks oma korteris valmistama põrgumasinat, mis võiks hävitada kogu maja, või rikuks maja veetorustiku, valgusjuhtmestiku, lärmaks ja rikuks üldist majarahu ja korda."

Ja seda tabavat võrdlust täiendasid mitmed teisedki jutuajamised, näiteks ühe tuntuma saksa majandusteadlasega majanduslike probleemide üle, mis meie rahvast huvitavad samasuguse teravusega, kui poliitilisedki tulevikuplaanid, kuna teise maailmasõja halastatu käsk ei paisanud segi ainult meie riiklikku struktuuri, vaid ka kogu meie rahvusliku majanduse, millest teame, et sellele rajatakse kogu muu iseseisev ja vaba elu.

Ja nüüd tagasi mõeldes möödunud reisile peab tunnistama, et üle kõige päevamurede see reis värskendas jälle seda usku inimsusse ja kristallselgeisse kultuurielu põhiväärtusisse, mida meile kuulutas nii lihtsail ja siirail sõnul saksa sõdur 1941. a. suve sõjakäigul, millega ühinesid spontaanselt Eesti rahva vapraimad ja tulevikukindlaimad pojad.

Meesnoorsugu sõjalis-sportlikule õppusele

Organisatsioonil Eesti Noored seisab ees pingerikas tööaasta

Sügisel põllutöö abiteenistusest noorte tagasiliirdumisega õppetöö juure elavnes ka Eesti Noorte sisemine kasvatustöö.

Noortemalevate juhid võisid jälle kokku tulla pikemaks nõupidamiseks. Toimusid ka ulatuslikumad noortejuhtide õppepäevad Tartus ja Tallinnas. Ühel ajal alustati kõikjal hoogüritusega käsitöö alal peamiselt jõutu-mänguasjade valmistamiseks, milline üritus õnnetus üle cotuste hästi.

Möödunud kuude kestel toimus ka malevate asjaajamise ja arvepidamise revideerimine ning juhtnööride andmine. Kultuurielus algatati noorte kultuuriliste ringide loomist, astudes esimesi samme ettevalmistuse osas kevadisteks noorte kultuuripäevadeks. Kehalise kasvatuse ürituste elustamiseks on korda läinud soetada noortemalevatele suuski ja mõningaid muid tarbeid.

Pühade eel peeti rohkesti noorte aktus ja koondusi Lydia Koidula, Gustav Suiteu jt. tähtpäevade puhul. Eriti rohkesti korraldati noorte jõulupuid, pakkudes noortele võimalusi kultuuriliste ks omaalgatusteks.

Eelseisev noorte tegevusaasta tõotab kujuneda tegevuselt üsna mitmekülgseks. Eesti Noorte tegevus võtab üha enam püsivama iseloomu, millega kaasas tõuseb ka noorte arvuline juurekasv seda enam, et ka tütarlaste organiseerimisega võidakse asuda avaramale pinnale.

Aasta esimestel kuudel toimuvad peastaabi osakonnajuhatajate instrueerimisõidud, läbides kõigi noortemalevate piirid, mille eesmärgiks on organiseerimistöö, kasvatusliku väljaõppe ja noorte kultuuripäevade ettevalmistamisküsimuste selgitamine.

Noortemalevate nõuandestaspide osakonnajuhatajate kokkutulekul aitavad omakorda innustada noorte tegevust. Üha enam astub vabatahtlikke kaastöölisi Eesti Noorte ridadesse, mitmed tunnustatud kultuuritegelased on lubanud oma heatahtlikku kaastööd noorte parema tuleviku heaks.

Elevust noorte töösse toovad ülemaalised noorte kultuuripäevad aprillikuu lõpupäevil. Ettevalmistustega selleks on juba alatud, mis sisult toimub laulumuusika, eneseväljenduse, kirjanduse ja kujutava kunsti alal. Päevadele kogunevad vaid noorte paremikud.

Noorte spordihuvide rakendamiseks toimuvad ülemaalised talvspordivõistlused ja juhtide talvlaager.

Üks eelseisvaid olulisemaid ülesandeid on sõjalis-sportliku õppuse läbiviimine meesnoorsoo hulgas.

Sõjalissportlikust laagrist Saksamaal võtab osa ligemale 100 noort, kes läksid jaanuari algul. Noorte organisatsiooni ja koduga tihedama koostöö süvendamiseks korraldatakse kodu- ja vanemateõhtuid. Seoses eelarveaasta vahetusega toimuvad malevate asjaajajaile ja raamatupidajaile õppepäevad.

Kevade lähenedes suureneb eeltöö noorte põllutöö abiteenistuseks, toimuvad kokkutulekud ja õppepäevad maatöörühma juhtidele. Alustatakse ettevalmistustega noorte suvise vabaaja kasulikuks veetmiseks, seejuures ka organiseereerimis- ja ettevalmistustöödega suvisteks noortejuhtide õppelaagreiks. Kevadel viiakse läbi ka noorte ülemaalised võimlemisvõistlused.

Koolitöö lõpulejõudmisega algab peatselt noorte rakendamine abiteenistusse, millist korda veel enam noorte võimetele kohandatakse. Ajavahemikku kasutatakse sportlike ja muude noorte huviürituste läbiviimiseks: toimuvad murdmaajooksuvõistlused, õpetliku iseloomuga lühimatkad jne.

Suvises tegevuses noorte abiteenistuse ja õppelaagrite kõrval viiakse võimalusi mööda läbi ka ülemaalised noorte spordivõistlused kergejõustikus, ujumises ja jalgpallis. Käitisnoortejuhtidele luuakse võimalusi Eesti Noorte juhtide väljaõppest osavõtuks, võetakse ette ka mõningaid õppereise väljaspoole kodumaa piire.

Noortepäevade ettevalmistamisele ja sisustamisele valdades asutakse aegsasti, et nendest võiks kujuneda tõeline ülemaaline noortepühа.

Kogu selle üldise tegevuskava raames areneb kohtadel mitmekülgne noorte elu ja tegevus vähemate üritustena, kusjuures erilist rõhku pannakse just noorte sisulisele kasvatuskülje le põhiprogrammi alustel. Viimane haarab eneses nii kultuurilisi, sotsiaalseid, praktilist, vaimset ja füüsilist kasvatust.

Kirikliku noorsootöö keskus moodustatud

Enamlaste päevil katkenud tegevus jätkub

Sisedirektori otsusega anti 1943. a. oktoobrikuus Eesti Evangeeliumi-Luteri Usu Kiriku Noorsootöö Keskusele edasitegutsemise luba. Noorsoo Keskuse tegevus eraorganisatsioonina lõpetati olude sunnil, arvates 1. oktoobrist 1940. Keskuse tegevuse uuesti jätkamise puhul moodustas Konsistoorium hiljuti Noorsootöö Nõukogu, mille koosseisu kuuluvad piiskop J. Kõpp, vikaarpiiskop J. O. Lauri, kõik praostkondade noorteõpetajad ja teisi kirikliku noorsoo tegelasi.

Neil päevil Konsistooriumi ruumes peetud Noorsoo Nõukogu koosolekul valiti nõukogu juhatusse praost A. Täheväli (esimees), õp. R. Koolmeister (abiesimees), ERÜ Tartu ringkonnajuht A. Kasak ja Viljandi Jaani kog. õp. E. Töldsepp. Peasekretäri asetäitjaks valiti senine noorsootöö sekretär õp. E. Saag. Peasekretär õp. mag. K. Tiit ja sekretär õp. H. Karm on viidud teatavasti vägivaldselt Venemaale.

1944. a. tegevuskava piires jätkatakse katkenud tööd, mida seni enamlaste aja möödudes on tehtud Konsistooriumi otsesel juhtimisel. Noorsootööd arendatakse kolme vanuseastmega noorte juures, nimelt kuuluvad siia lastetöö (pühapäevakoolid ja lastejumalateenistused), murdeealiste noorte töö ja tegevus leeritatutega.

Kuidas sündis J. Tõnissoni arreteerimine

J. Tõnissoni poeg jutustab

See oli 1940. aasta 12. detsembrikuu päeval, kui koputati meie uksele. Avama minnes, seisis ukse taga üks erariides, umbes 35-aastane mees, kes küsis eesti keeles minu isa järele. Et mu isaga taheti väga sageli kokku saada, ei osanud ma ka sellele külali sele mingit tähelepanu pöörata. Isa olparajasti söömise lõpetanud, kui kutsusin ta. Nähes minu isa, väljus mees otsekohe ja kutsus sisse väljas ootava vene GPU agendi. Samas sai meile selgeks mis see tähendas, isale tuldi järele... Venelasest GPU agent käis toast tuppa ja otsis väärtasju, kuna eesti keelt kõnelev agent tuhnis kogu aja isa kirjutuslaua laegaste kallal. Mingit „süüdistusmaterjali" ta sealt aga ei teidnud. Küll oli seal aga rohkel arvul õnnesoovikaarte ja muud tühja-tähja. Ülesleidnud teisest laekast vanema venna Ilmari EÜS värvitekli, paelad ja soome pussi, pandi need esemed otsekohe kaasavõtmiseks kõrvale.

Läbiotsimise algul küsis isa agentidelt, kas ta peab nendega kaasa minema, mispeale agendid vastasid, et seda puhku küll, kuid saate võib-olla vabaks juba mõningate päevade või nädala pärast, niipea kui selgitatakse „süüdistusmaterjal". Isa küsimuse peale „Mis alusel ja mis põhjusel teie mind arreteerite?" näitasid agendid ette GPU poolt välja antud arreteerimiskäsu, vaikides aga põhjusest.

Seepeale küsis kohe venelasest GPU agent isa aumärkide asukohta. Imestasime küsimuse üle, sest kust võis tema teada ise aumärkide olemasolu. Et märgid asusid kõrvalmajas raamatukogutoas, andis isa nõusoleku, et meie kahekesi õe Laglega tooksime märgid siia, kuna ta ei tahtnud, et agendid oleksid läinud sorima ta raamatukogutuba, kuna seal asus tema endisaja kirjavahetus.

Et tubade läbiotsimine kestis väga kaua, palus isa luba veel korraks vanni minna, mida talle ka lubati.

Tõime õega kohale isa aumärgid, mis olid üksikult pakitud koos raamatutega ühte õunakasti, just nii nagu nad olid kolimisel jäänud. Nähes niisugusel hulgal igasuguseid aumärke enda ees, hakkasid nad vene agendile meeldima ja ta asetas neid endale igale poole rinda, proovides nende sobivust enese juures. Kuna aumärke oli hulgana, pidi ta esiti asetatud aumärgid oma kuuelt kõrvaldama, et anda uutele ruumi. Eestlasest agent, kes nimetas ennast Raidlo'ks, soris ikka veel kirjutuslaua laegaste juures õnnesoovikaartide ja õunaarvete kallal. Leides muuseas 4 raamitud fotot, mis kujutasid Rootsi kuningat, Rootsi kroonprintsi ja Soome ning Läti endisi presidente, millised isa oli saanud koos pühendustega külaskäikude puhul, kiskus ta nende ümbert raamid ja asetas ka pildid kaasaviidavate esemete hulka.

Nagu kõikjal toimetatud läbiotsimistelt, viisid nad ka meilt kaasa uue kirjutusmasina ja raadioaparaadi. Neid esemeid vajasid nad nähtavasti kõige enam.

Vaheajal oli isa vannist tulnud ja riietunud kõrvaltoas. Küsimusele, kas ta tohib ka midagi kaasa võtta, vastasid agendid jaatavalt. Seepeale võttis isa väikese kohvri, kuhu mahutas pesu, teki ja ühe pisikese padja, juhtinud tähelepanu sellele, et ta end on liiga kergelt riietanud, vastas isa: „Panin nüüdki sama saterkuue, milles mind omal ajal arreteerisid punased."

Tõmmates üle kasuka, väljus ta koos agentidega ukse ees ootava auto suunas.

Vahepeal olid agendid koos autojuhiga kinni pitseerinud kogu korteri. Samuti pitseerisid nad ka kinni kõrvalmajas asuva raamatukogutoa, kust tõime isa ordenid.

Kohe peale isa arreteerimist arutasime emaga, mida võiks isa päästmiseks ette võtta. Sõitsin järgmisel hommikul Tallinna, et minna kõrgemate võimude jutule. Aga nagu neil juba see kombeks oli, ei lasknud nad kedagi arreteeritute sugulaskonnast oma jutule. Tulin sealt tagasi, suutmata midagi ette võtta. Samuti jäid tagajärjetuks ka ema katsed Tartus ja venna katsed Tallinna GPU juhtivate tegelastega kokku saada.

Paar päeva pärast isa arreteerimist tulid kolm meest uuesti meie korterisse, võttes pitserid uste eest, hakkasid nad asju üles kirjutama, see töö kestis neil hommiku kella 8-st hilisõhtuni. Lahkudes pitseerisid mehed uuesti uksed.

Isa vanglas viibimise ajal ei olnud temast peaaegu midagi kuulda. Et pakke tol ajal vanglates vastu ei võetud, läksin Riia ja Kindral Põdra tän. nurgal asuvasse GPU majja kohaliku juhi Sõstšikovi juurde ja palusin teda raha aadressaadile edasi toimetada.

Pärast seda helistati minule vanglast, et isa soovib saada üht tööülikonda, mida aga ilma GPU loata ei tohi vanglasse viia. Läksime seepeale uuesti GPU-sse, et sealt nõutada luba paki edasiandmiseks. Pärast läbirääkimist ülemusega teatas mulle Sõstšikov, et mingisuguse paki edasitoimetamine ei ole lubatud. Küll on aga lubatud saata raha, mida ma ka andsin edasisaatmiseks.

Umbes kümne päeva pärast isa arreteerimist, tuli üks varemkäinud GPU agentidest teatega meie juurde, et isale on lubatud saata paar raamatut. Andsime need otsekohe temale kaasa. Seda me aga ei tea, kas need raamatud kunagi pärale jõudsid.

Hilisemal järelpärimisel GPU-st rahasaadetiste jätkamiseks isale, vastati meile, et see ei olevat enam võimalik. Sellest järeldasime, et ta ei viibi enam Tartus. Kuulsime siit ja sealt, et ta olevat Tallinnas, kuid täpsemalt ei teadnud keegi midagi ütelda. Tallinna vanglas olevat ta viibinud kuni küüditamise alguseni Eestis. Edasi ei saanud me enam mingisuguseid teateid tema saatuse kohta.

Teedeehitusepioneeridel on Idas rasket tööd. (F. K.-sõjakirj. Scheerer. Wb.)

Rahva toitlustamisaparaat töötas rahuldavalt

Põllupidajate premeerimise süsteemi on kavatsus veelgi süvendada

Põllumajanduse Keskvalitsuse turukorraldusvalitsuse möödunud aasta tööst selgub, et tulemustele saaduste kokkuvõtu osas võib tagasi vaadata rahuldustundega. 1942. a. võrreldes toimus 1943. a. sõjavõe ja tsiviilelanike toitlustamiseks vajalike ainete kokkutulek üldiselt korrapärasemalt. Seetõttu oli häireid elanikonna toiduainetega varustamises märksa vähem.

Ühelt poolt aitas sellele kaasa saaduste kokkuvõtu organisatsioonitöö paremaks ja kavakindlamaks muutumine, teiselt poolt aga põllumajanduslike tootjate parem arusaamine oma kohustustest.

Leidus aga ka neid üksikuid põllupidajaid, kes jätsid oma kohustused teiste kanda ja kelle korralekutsumiseks tuli rakendada sund.

Sääraste põllupidajate arv väheneb kiiresti ja peab eeloleval aastal täiesti kaduma. Selleks loob eeldusi uus normide jaotamise põhimõte, mis lähtub tootja kandejõust.

Korrapärasemast saaduste kokkutulekust tingituna ületati suvel tekkinud raskused elanikkonna toitlustamisel leiva alal ja aasta teisel poolel saadi leivaratsioone isegi tõsta. Kevadise rikka kalasaagiga saadi katta lihapuudujäägid ja sellest peale saadi liha anda üldiselt korrapärasemalt.

Ka piimasaaduste alal oli olukord märksa parem. Juustu ja kohupiima saadi elanikkonnale anda suuremates kogustes ja võiga varustati tarbijaid kevadest kuni aasta lõpuni ettenähtud kogustes, kuna 1942. a. lonkas või andmine septembris. Pidevalt on antud juba pikemat aega suhkrut ja väikelastele saadi selle ratsioone isegi tõsta.

Saaduste kokkutuleku tõusu jatkudes osutub eeloleval aastal võimalikuks elanikkonda veelgi korrapärasemalt varustada, eriti linnu piima- ja aiasaadustega.

Möödunud aastal kehtestatud uue premeerimissüsteemiga loodi 1942. a. võrreldes ka märksa ulatuslikumad võimalused tarbekaupade soetamiseks põllupidajaile. Kui 1942. a. anti preemiapunkte vaid mõnede üksikute saaduste äraandmise pealt ja see toimus üldiselt juhuslikult, siis uus süsteem laiendab hüvituste andmise peagu kõigile saadusteliikidele. Hüvituste kogus oleneb loomulikult äraantud saaduste tähtsusest ja väärtusest. Märksa suurem oli möödunud aastal ka preemiakaupade valik. Eeloleval aastal tahetakse premeerimissüsteemi veelgi täiendada, millega põllumehi aidatakse hädavajalike tarbekaupade muretsemisel.

Toitlusmajanduse laialdase organisatsiooni korrapäraseks tegutsemiseks loodi 1943. a. viimasele veel selleks eriline järelevalveaparaat, mis töötab lahus turukorraldusvalitsusest. Samal ajal loodi kontrollosakonnad ka maakondlike põllumajandusametite juure. Selles töös pannakse nüüdsest peale erilist rõhku just saaduste kokkuvõtule ja selle õiglasele ning jõukohasele jaotusele tootjate vahel.

Toitlusmajanduse juhtimine arenes möödunud aastal üldiselt otstarbekohaselt. Esines vaid üksikuid juhtumeid, mil kohalike asutuste ja ettevõtete juhid astusid üle oma võimupiirest, eri ostuõiguste andmise alal. Mõnel juhtumil ei majandatud nende korraldusse antud elatustarbeaineid heaperemeheliku hoolega, millest tingituna tuli teha mahakirjutusi ainete rikenemise ja puudujääkide arvel.

Kõigi põllumajandus- ja toitlusmajanduslike asutuste ning ettevõtete vahel tahetakse käesoleval aastal arendada tihedat ja usalduslikku omavahelist koostööd.

Kuna aeg on raske ja sellest tingituna peavad kohustusi kandma kõik rahvaliikmed, siis oodatakse niihästi põllumehelt-tootjalt kui ka tarbijalt veel rohkemal määral mõistvamat suhtumist sõjaolukorra raskustele.

Kunstnik K. Süvalo 60-aastane

Vähesed eesti kunstnikest on oma elu keskea ületanud täies töö- ja loomingujõus. Üks neist õnnelikest on maalikunstnik ja joonistusõpetaja Pärnu gümnaasiumis — Konstantin Süvalo, endise nimega aastani 1936 Shtsherbakov.

K. Süvalo sündis 1. jaan. 1884 looduslikult kaunis Karksi mõisas ehitusmeistri pojana.

Paremale järjele püüdlev nooruk asus 1903. a. ametuikuks kitsarööpmelisel raudteel, mis viis ta tihedasse kokkupuutesse võõraste inimeste, välismaalima uudiste ja eluga. Kuulnud Riias elunev. tuttavailt sealsest kunstikoolist ja õppimisvõimalustest, küpses Süvalos vääramatu otsus hakata kunsti õppima. Aastal 1908 siirduski ta Riiga, kus astus alguses Blum'i erakutsekooli joonistust õppima. Järgmise aasta jaanuaris pääses ta juba Riia linna kunstikooli, mille juhatajaks oli äsja kutsutud läti nimekaim maalija V. Purvitis. Viimase õpilaseks sai ka Süvalo. Purvitise maastike värvirõõmus impressionism ning vaba hoogus pintslikäsitus saavad alateadvuslikult ka enamiku tema õpilaste kunstiliseks credo'ks. Nende hulgas leiame varsti peale Süvalo teisigi eestlasi, kellest tuntud kunstnikeks on kasvanud J. Vahtra ja V. Ormisson.

Juba Riia kunstikooli õpilasena pääses Süvalo korduvalt oma töödega Peterburi kunstiakadeemia ruumes korraldatud Venemaa kõikide kunstikoolide õpilaste valiktööde näitusele. Kooli lõpetamise järel astus ta 1914. a. algul Peterburi akadeemiasse oma kunstiharidust täiendama, töötades kevadsemestril 3 kuud prof. D. Kardovski maaliateljees. Kodutalus veetes üllatas teda maailmasõda, mis edasiõppimise kavatsustele kriipsu peale tõmbas.

Sama aasta sügisel kutsuti Süvalo Pärnu Eesti Kooliseltsi progümnaasiumi joonistusõpetajaks. Sõjaväeteenistusest pääsemiseks võttis ta kutse vastu. Siitpeale saab Pärnu supellinn ta alaliseks elukohaks ning joonistusõpetaja kutse — esmalt progümnaasiumis ja kanbanduskoolis, hiljemini Eesti ajal juba Pärnu Linna Ühisgümnaasiumis — ta aeganõudvaks leivateenistuseks. Maalimiseks jääb aega peamiselt ainult koolitööde vaheaegadel ja suveti. End õpetaja-ametitki on ta pidanud täie andumusega äratades õpilastes huvi kujutava kunsti vastu küll koolitöös, küll noorte õpiringides küll Pärnus võrdlemisi harva korraldatud kunstinäitustel õpilasi loominguliste probleemidega tutvustades. Temalt on esimest kunstiharidust saanud mitu meie nooremat kunstnikku, kellest tuntumad on Karin Luts, Ursus Tamm, A. Vihalem jt.

Kuigi elades ja töötades kodumaa kunstikeskustest eemal, vaikses ja igavas provintsilinnas, mis loominguks vähe ergutust pakub, on Süvalo siiski elavalt osa võtnud kodumaistest kunstinäitustest.

Ta teoseid leidub Tallinna, Tartu ja Pärnu muuseumides ja asutustes, kuna enamik on läinud eraisikute kogudesse. Ta loomingu peamiseks stiimuliks on alati jäänud loodus, maastik oma vormi ja värvivariundi-rikkusega ning vahelduvate muljetega. Lõuna-Eesti, Pärnu ning selle lähema ümbruse maastiku- motiividel on Süvalo loonud oma parima, kuna portree, figuraalne kompositsioon ja muu ainestik on kõrvalisema tähtsusega.

Üliõpilaste suusalaager Viljandis

Nagu Tartu ülikooli kehalise kasvatuse instituudi juhataja on teatavaks teinud, leiab tänavu instituudi üliõpilaste suusalaager aset Viljandis. Laager algab 11. jaanuaril ja kestab kuni 3. veebruarini, kusjuures see viiakse läbi kahes osas. Laagri esimeses osas kogunevad 11. jaanuariks Viljandisse kõik kehalise kasvatuse instituudi meesüliõpilased ning esimese kursuse naisüliõpilased, kuna laagri teisest osast, mis algab 23. jaanuaril, võtavad osa teise ja kolmanda kursuse naisüliõpilased.

Eeltööd käesoleva aasta tubakakasvatamiseks alanud

Lepinguid ei sõlmita kasvatajatega, kes 1943. a kohustust väga puudulikult täitnud

Jaan Ots Võhmas kõige hoolsam tubakakasvataja Eestis

1943. a. tubakalõikuse korraldamine on jõudmas lõpule. Kasvatajad, kellel tubakas veel äraandmata, viivad selle käesoleva kuu lõpul ja veebruari alul vastuvõtupunktidesse. Sellelele järgneb preemiakaupade jaotus, millest osa veel kohale jõudmas ja mille jaotust ei saa võtta ette enne kõigi tubakavastuvõtu andmete kohale jõudmist.

Asutud on 1944. a. tubakakasvatuse eeltöödele. Kuigi paari viimase aasta ilmastik ei ole olnud soodus tubakale, ei saa sellest kultuurist siiski loobuda, kuna ei ole teist teed suitsumeeste tubakaga varustamiseks. Katseasutuste andmeil võis aga ka eelmistel aastatel tubakas väga hästi kasvada, kui selleks maa õieti oli valitud ja hoolekanne olnud korralik. Viie katseasutuse kaheksa tubakasordi keskmine saak oli 1943.a. 2100 kg hektaari kohta. Lepingualusel kasvatajatest kõige lähemale sellele saagile jõudis Jaan Ots Kõo vallas Kihnu talus, kes 0,1 hektaarilt tõi müügile 137 kg tubakalehti.

J. Ots kasvatas tubakasorti U-Stammi 500 ruutmeetril ja mahorkat 500 ruutmeetril. U Stamm kasvas 90 sm ja mahorka 75 sm kõrguseks. Keskmiselt oli tubakataimedel 8 lehte, pikkusega 25 sm. Sarnases ja veel paremaski hääduses tubakat kasvas paljudel kasvatajatel, kes aga müügi kohustust sarnase eeskujulikkusega ei ole täitnud.

Kuna osa kasvatajaid on tubakakasvatuse lepingut kasutanud ainult kilbiks seadusega mitte lubatud talitusviisile, siis liiga vähesel määral tubaka äraandjatega ei sõlmita tulevikus enam kasvatuslepinguid. Ka kuuluvad sihilikult tubakamüügist kõrvalehoidjad karistamisele Monopoliõiguse karistusmääruse alusel.

Maja- ja maapidajatel esitada elanike nimestikud

Majandus- ja Rahandusdirektori vastava teadaande kohaselt on kõik maja- ja maapidajad kohustatud esitama hiljemalt 25. jaan. s. a. täieliku nimekirja kõikide isikute kohta, kes elasid nende majades 1. jaan. s. a., kaasa arvatud ka majast ajutiselt lahkunud.

Nimestikud tuleb esitada linnades maksuametile, kus need puuduvad, linnavalitsusele. Nimestik esitatakse vastaval planketil, mille saab asutustest kuhu see esitatakse.

Nimestiku esitamata jätmise, tähtaja möödalaskmise või puudulike ja ebaõigete andmete esitamise eest võidakse karistada.

Rauaostuõiguse kehtivust pikendati

Eesti Majanduskoja käsitööstuse peaosakond teatab, et peaosakonna ja Eesti käsitööstorkonna piirkondlike ühenduste poolt väljaantud 1943. a. neljanda veerandi rauaostuõiguse kehtivust on pikendatud kuni 15. veebruarini. Möödunud aasta viimase veerandi sisseseade-tööriistade uuendamine ning jooksva remondi rauakontingendi arvel on käsitööstureil veel võimalik esitada avaldusi rauaostuõiguse saamiseks.

Linde rabadelt

Eluvormides samblarabadel üldse ja sealsest hõredast linnustikust

JÄRVA TEATAJALE kirjutanud mag. zool. JOH. LEPIKSAAR

Meie kauged esivanemad, kujundades oma ilmavaadet, lähtusid suhtumisel ümbritsevasse loodusesse põlise põllumehe seisukohalt. Häid taevaseid jõude oli neile loomulik otsida viljakal paremal pinnasel kasvavaist tamme ja pärnahiitest, põlluks kõlbmatut raba peeti aga sortsilaste päriskoduks ja pelgupaigaks põrguliste pahale perele. Halvustav suhtumine rabamaastikku kestab veel tänaseni. Majanduslikult mõtleja ei leia tast tänagi palju tulu. Isegi luuletaja heli, kõikjal iluotsiv silm ei märka siin muud kui needust, mülkaid ja roosteudude märga. Ainult loodusteadlasele evib raba külgetõmbejõudu ja teab jutustada mõnestki huvitavast seigast.

Sageli ei tee inimesed vahet soo ja raba vahel, kuigi need mõlemad märjad ja vesised paigad tunduvalt üksteisest erinevad. Tekkelugugi kummalgi käib iseradu. Soo tekib veekogu täitumisel rohke taimekasvu ja selle jäänustega. Raba kujuneb kindlal maapinnal eriliste samblaliikide *(Sphagnum)* toimel. Nende tekke eelduseks on püsiv niiskus, nad tekivad sääl, kus sademete märg ei valgu kergesti maarüppe ega aura ka taas tagasi õhku. Metsade varjus eriti leidub seks soodsaid olusid. Sääl, kus rabasammal aga kord kanna on kinnitanud, lämmatab ta pesgi kõik muu. Külalislahkeist puudest jäävad samblapadjandisse peagi järele vaid pehkinud tüved. Mänd on viimane, kes võitluses alistub. Ta katsub kehvunud samblapinnal kasvada veel jalakõrgusegi kääbusena, millisel kõrgust ja tüsedust tüvel vähe ka siis, kui aastaid turjal juba tõhusalt.

Rabasammal on mitmeti erandlik oles. Taimile iseloomulist rohelist värvigi näeme ta juures vähe, seevastu uhkeldab rabapind valkjates, pruunides, roosades ja punastes toonides. Kahjuks ei ole veel juhtunud nägema maale, kus kunstnikud kasutanuks seda motiivi. Teiseks ei hooli rabasammal maapõue viljakusest nii, nagu olenevad sellest kõik teised taimed. Temale piisab ülevalt sadavast niiskusest ja neist väheseist toitepaladest, mis viimases lahustuvad. Naljaga tõde poolitades võib väita just rabast, et enam kui ükski teine taimestu on ta sidemes taevaste jõududega. Kolmandaks ei leia me rabas seda armutut võistlust üksiktaimede vahel, kus juur haarab kramplikult teise vahesse seke, et omale hankida tilgake enam vett, terake enam toitu, nii nagu see sünnib metsades, võsades, aasal ja soodes. Raba niidikujulised sambla üksiktaimed liituvad kokku tihedaks padjandiks, et ühiselt koguda sellesse kui käsna vajatavat märga. Isegi alumised surnud osad aitavad kaua veel elusaile kaasa, kuna nad, ümbritsetult igaltpoolt veega, ei laostu nõnda nagu õhu käes kasvavate taimede kulu, vaid säilitavad oma kuju sageli veel tuhandeid aastaid, muutudes pealmiste kihtide survel kiuliseks rabaturbaks.

Rabaturbasse sattunud võõradki esemed säilivad sääl, eraldatuna kokkupuutest õhuga, kaua ja hästi. Teame muistsete rõivaste, puuriistade, looma ja inimese luude leide rabakihtidest, mille järgi on muinasteadlastel läinud korda selgitada mõndagi muinasaegsest elust ja olust.

Mida kogukam kiht on kogunenud turvast, seda jõudsamalt hoiab ta alal niiskust ja soodustab rabale edasist kasvu. Jõudsamalt muidugi kasvab see keskelt. Kujunebki seepärast kummaline näht, et vesine raba keskkohast kujuneb kühmu. Kühmu servadel pakatab mõnikord rabamass, lõhedesse koguneb kõdusaineist pruun ja maitselt mõrkjas vesi. Tekivad laukad. Laugaste servad on tavaliselt kuivad ja kannavad nõmmetaimede puhmi, kasvab siin kanarbik ja ronib kukemari. Peagi aga täituvad sellised avalaukad uute sammaldega ja kujundavad siis võhikule raskesti märgatava ja ohtliku umblauka. Inimesel on vähe asja rabale, ehk olgu siis marjulisel, kui valminud on kollakas murakas või punetab jõhvpeenel varrel kuremari. Vähe on leida muid taimi rabal peale sammalde kireva ja hõljuva vaiba. Siinsääl kerkib sellest vaid mõni madal maarja- või vaevakase vitsake, teravlehine tarn või üksik rabaka vars. Lage samblaväli katab kohati paljusid kilomeetreid ühtlaselt nagu veepind, ümbritsev metsaviirgi läheneb silmapiirile, kujundades nagu mere- või järverand neemi ja lahtesid.

Üksikuil kõrgemail küngastel kerkivad sellisel suurrabal väikesed tukakesed metsa nagu saared. Neile raskesti läbipääsetavaile rabasaarile on ümbruskonna elanikud asunud vaenuaegadel vanasti ja nüüd. Selline on omapärane suurrabade maastik, nagu leiame teda eeskätt Alutaga ja Pärnumaa piirides.

Hõre on ka loomastik rabal ja kaua tuleb sumbata enne vajuval pinnal, kuni satud leidma jälje, mis tunnistaks elu. Kel jätkub aga kannatust, see leiab siit liike, mis haruldased ja eriti huvitavad.

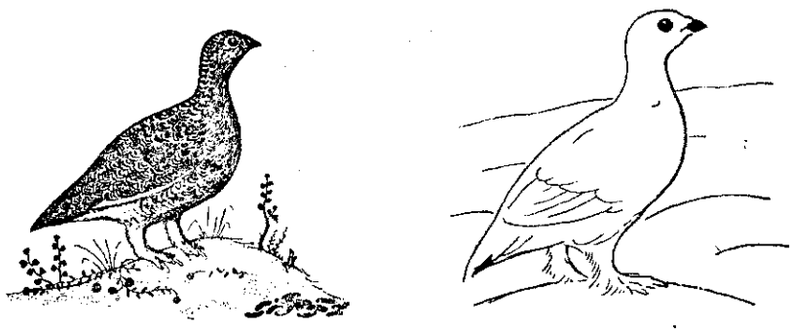

Vasemal rabapüü suve- ja paremal sama talverüüs
Joonised autorilt (3)

Järsku, võib juhtuda, katkestab vaikuse raba kohal põuaselt palavas õhus ilus venitatud vile, millele vastab kustki teine ja kevade poole suve sageli järgneb kena lõõritus. See on p õ l d r ü ü t *(Pluvialis apricarius)* meie rabade haruldasi pesitsejaid linde. Lind, kelle päriskodu õieti kaugel põhjala tundrais. Tema olemasolu meie rabadel on mälestis kaugetest aegadest, neist, mil siingi metsade asemel laiusid samblased tundrad karedas jahedas kliimas, aastaid kümmetuhat tagasi. Hiljem soojenes Eesti kliima, kasvasid metsad, tulid uued metsade elanikud siia lõunapoolsetelt piiridelt. Endised tundrate asukad sunniti taanduma, mõned neist siiski kavaldusid jääma siia-sinna meresaartele ja rabadele, kus olud meenutasid tundraid. Nii on rabad veel nagu mingid vabaõhumuuseumid, mälestised muistsetest oludest. On aga peale põldrüüdi leida siin veel teisigi oleseid, taimi, liblikaid ja linde jäänuk- ehk reliktvormidena külmast arktilisest ajast. Põldrüüt on nepilind kuldkirju selja ja musta alakehaga, suuruselt väheke väiksem kui tuvi. Sageli on tal kujunenud kombeks käia toidule lisa otsimas metsaküladе põldudel. Sellest on saanud ta nimegi. Rändeaegadel läbivad paljud tundrategi põldrüüdid meie maad, millal saab näha lindu ka väljaspool rabu. Vanasti leidus meil põldrüüti pesitsemas palju lademalt kui tänapäeval. Rabade kuivendustööd on mitmes paigas võtnud temaltki olelusvõimalused, nagu see on saanud saatuslikuks teistelegi rabaloomadest jäänukliikidele.

Veelgi harvemini kui põldrüüti kohtame sellistest teist nepilindu, v ä i k e s t k o o v i t a j a t *(Numenius phaeopus)*. Nagu tavaline koovitaja omab temagi ühtlast hallpruuni kirja kuube ja alaspidi kumerduvat nokka, ta on aga sõsarliigist tunduvalt vähem ja päälael kannab ta eraldusmärgina heledat jutti. Ta hääl on tõukeliste vilede rida, mis jätab mulje otsekui kogeleks lind.

Mõlemad nepid vajavad toiduks putukaid, seepärast rändavad nad talveks meie rabadelt minema. Läbi aasta leiab siin endale toidu aga r a b a k a n a või -p ü ü *(Lagopus lagopus)*, kes toitub lehtedest, pungadest, marjadest ja muust taimelisest ainest. Rabapüü on kuulus oma aastaaegadelt erinevate sulgrüüdega. Ainult musta saba ja valgeid tiibu kannab ta alati, muidu on ta aga suveti punakaspruun ja talviti lumivalge. On ilmne, et lagedal rabal varjab selline värvus lindu suviselt pruunil sambla- ja talviselt valgel lumepinnal hästi. Talviti hoiduvad rabapüüd parviti kokku, kevadel lahkuvad seltsingust kuked ja otsivad igaüks endale eraldi paiga, mille piire kadedalt kaitsevad. Sääl alustab kosimishimuline rabakukk ka oma kärarikast kaugele kostuvat kevadlaulu. Üks vana Alutaguse kütte kujutas kord minule seda väga humoorikalt-tabavalt, kasutades „lauiu" tõlgenduseks üldiselt levinud kolmekordse r-iga vandesõna, seda alguses lühidalt-klirelt, lõpuks pikalt kuna teist oleme Eestis näinud korduvalt mitmesugustes karakterosades.

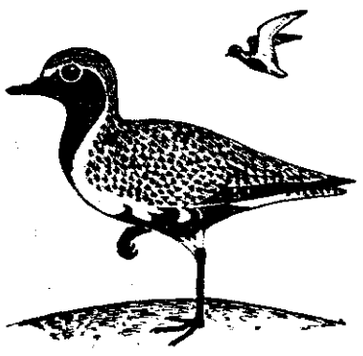

Põldrüüt

Keskustelles Paul Klinger'iga kuuleme tema teest filmi. Ta on kulutanud palju energiat edasijõudmiseks. Algul Esseni linna teatri statist, siis õpingud ülikooli arhitektuuris ja germanistika alal millelt rahapuudusel tuli taas siirduda klaverimängija kutsele kinodes ja kohvikutes.

„Kogu aeg püsis mul tung teatrisse," ütleb Paul Klinger „ja lõpuks saingi igatsetud lepingu Riigiteatris, kust juba üle mitmete teiste teatrite viis tee Berliini ja — filmi. . .

„Milliseid osi te eelistasite?"

„Mulle meeldib iga osa, milles on sügavat inimlikkust. Püüan mängida inimest nagu ta tõeliselt on— tema püüdeid ja võitlusi," vastab filmitäht tõsiselt lisades, et talle eriti meeldis mängida värvifilmis „Kuldne linn".

Jutustame talle, et „Kuldne linn" leidis kogu Eestis sooja vastuvõttu. „See rõõmustab mind tõsisell. Loodan, et ka minu uued filmid „Tsirkus Renz", „Tema ajast minu ajani" ja käesolev „Elu kutsub" saavad eesti kinobublikule meeldima," naeratab Paul Klinger, keda juba kutsutakse töö juurde.

Vesteldes vahepeal Otto Wernickega selgub, et näitleja pole senini loobunud oma „vanast armastusest"— teatrilavast. Nii töötab ta osa aastast Berliini Riigiteatri laval, osa jälle Ufa ateljeedes.

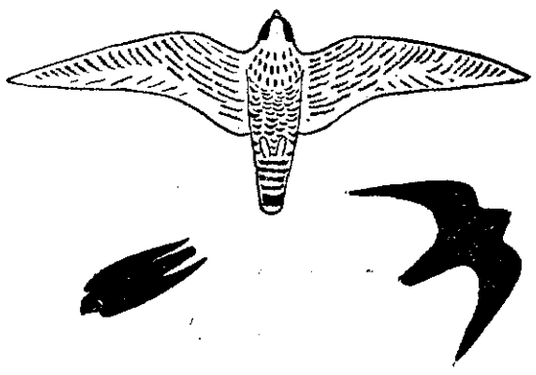

Rabapistriku lennupilte

Autobusel 3.500 km . . .

Algus 2. leheküljel

Otto Wernicke jutustab veel, et ajalooliste filmide juures on näitleja ettevalmistus raskem, kuna tal tuleb lugeda rohkesti vastavat ajastut käsitlevat kirjandust, nõnda öelda „sisseelamiseks."

„Muidugi ei saa osa kohe õppimise kestel mängida. Peab olema väike ajaline distants, et asja üle järele mõelda ja sellesse süveneda," areneb näitleja jutulõng edasi. „Nii läheb aasta-aastalt täie tempoga. Eraeluks ja eriharrastusteks jatkub vaevalt aega."

„Aga arvatavasti on teilgi oma ajaviitelised kõrvalhuvid?"

„No, kui aga mahti saan — jahile. Metsas küttida ja sealjuures nohu või märjad jalad saada, see on parim vaheldus. Ja kui veel aiis püssi ette midagi satub . . ." Siinkohal katkeb meie keskustelu, sest ettevalmistused filmimiseks on niikaugel, et mäng võib alata.

Aeg on läinud kiiresti ja peame mõtlema filmilinnast lahkumisele. Enne seda aga astume sisse Ufa maailmas ainulaadsesse filmimuuseumi, kus leidub materjale ja mälestusesemeid filmi tehnika algupäevist peale.

Teiste asjade hulgas näeme ka rohkeid tuttavaid asju — „Münchauseni, värvifilmi rekvisiite. Saja miili peale laskev imepüss, kuudaami äravõetav pea, mis võib mehega väljas uidata, samal ajal kui keha kodus tööd teeb ning veel leidub siin ka kuumehe mask. Nii pea kui mask, mis filmis paistsid nii elavaina, on valmistatud papist. Samuti on ka „Kuldse linna" veetlev Praha panoraam kuldsest papist ehitis. Vitriinides näeme rohkesti Zarah Leanderi esemeid tema filmidest, mis meilegi tuntud.

Filmi fotograaf pildistab meid veel Paul Klingeri ja Otto Wernicke seltskonnas, siis peame jumalaga jätma. Ateljeede vahel liiguvad raske mingikorra all nägudega näitlejad teistest filmidest. Siis oleme jälle filmilinna väravas, kus meie automootor juba ootavalt sumiseb.

Oleme siis filmi sünnipaigas. Hiigelsuure saali põrandale on ehitatud kuni pisiasjadeni jäljendatud tõeline kaluriküla-õlgkatused, ristpalgid, vabed võrgud ja maja kraam. Pind on liivane laugja tõusuga, mille taga paistab sinkjas roheline sügavmeri.

Siin on käimas ülesvõtted uueks UFA filmiks „Jan ja naispettur". *Operaatori ja abiliste keskelt väljuv* ressižöör doktor Hans Weissbach tutvustab lühisõnaliselt vändatava filmi sisuga, kus peaosi mängivad Gerty Soltau, Walther Süssenguth ja Ursula Zeitz.

Meie jutt katkeb, sest lae all löövad särama sajad helgiheitjad. Algab ülesvõte. Rannast ilmuvad käsikäes vana randlane ja noor neiu, murelikult keskustelles.

Stseeni korratakse kümneid kordi, enne kui näitejuht heakskiitvalt pead noogutab, harilik kino külastaja ei kujuta ette kui palju vaeva kulub sellise, ainult minuti kestva stseenikese väntamiseks.

Järgmises ateljees kohtame kuulsat saksa ressižööri Arthur Maris Rabenalti kes on siin tegemas võtteid uuele Terrafilmile, „Elu kutsub". Peaosades mängivad meilegi nii vägatuntud Paul Klinger ja Sybille Schmitz.

Keset ateljeed on ehitatud laest allarippuvaist kulissidest tavaline saksa mõisatuba, millel ainult puudub lagi — sealt paistavad vaid traat kroonlühtriga ja kõrgemal kümned helgiheitjad.

„Jutustage meile oma elukäigust," esitame Arthur Maris Rabenaltile oma soovi. Tema filmid on ka Eestis hästi tuntud — „Targad naised," „Rändav rahvas", „Nii peavad mehed olema", „Tähelepanu, vaenlane kuulab pealt," „Ratsutab Saksamaa eest," „Rindeteater" jt.

Ressižöör jutustab, et ta algas teatrist, kus ta kiiresti aste-astmelt tõusis, nii et ta juba 21 aastasena Berliini riigiooperis näitejuhi koha leidis. 1934. a. tuli ta filmi, kus leidus avar tööpõld Arthur Maris Rabenaltile.

„Tahaksin kunagi filmida ka Eestis, et kujutada Eestimaad ja rahvast," jutustab Rabenalt. „olen kuulnud, et Tallinna ooper kuulub heasse klassi," lisab ta tõsiselt juurde.

Jutustades, „Elu kutsub" sisust, märgib näitejuht, et film käsitleb maast võõrdunud mõisaomaniku-põllumehe poja otsisklusi linnas ja siis õnnelikku tagasiteed tallu ja perekonna rüppe.

Vahepeal on kohale ilmunud ka vändatava stseeni osalised — Paul Klinger ja Otto Wernicke. Esimene on meile tuttav värvifilmist „Kuldne linn",

RAADIO

TEISIPÄEV, 11. JAANUARIL 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek). 7.00 Päevauudised saksa keeles 7.15 Rõõmsateviisidega alustame uut päeva (hpl.) 8.30 Põllumeestele: Udarahaigustest lehmadel (Prof. J. Kaarde). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland 9.25 Saatepaus. 11.30 Lõbusalt ja kirevalt (hpl.) 12.15 Päevaundised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika. Ringhäälingu ajaviiteorkester Paul Karpi juhatusel ja hpl.) Saate kannab üle ka Riia saatja. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland 14.20 Väikesi süite (Ringhäälingu ajaviiteorkester P. Karpi juhatusel). 15.00 Kauneid hääli ja tuntud instrumentaliste (hpl.) 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Saposhnini juhatusel). Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles 18.00 „Kullaketrajad", Friedrich Reinhold Kreutzwaldi muinasjutt. 18.10 Heino Eller 13 pala eesti rahvaviisidel (Olav Roots, klaver). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Saatekava veste. 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülek. saksa k.) 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Rinne ja kodumaa). 21.00 Päevauudised. 21.15 Klassilisi avamänge (hpl). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

KOLMAPÄEV, 12. JAANUAR 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek. Viinist ja hpl.) 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Nüüd läheb lahti (hpl). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunakontsert (Ringhäälingu tantsukapell juh. Vl. Sapošnin) ja hpl.) 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Ajaviiteks ülek. Berliinist ja Königsbergist). 15.30 Helifilmilaule (hpl). 16.00 Muusika pärastlõunaks (hpl.) 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Muusikalisi aardeid (hpl.) 18.00 „Mere pimedates sügavustes", prof. Hans Kauri raamatust „Veealune eluriik", 18.20 Lõbus vahemäng (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Poliitiline loeng (ülek. s. keeles). 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülek. saksa keeles). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund. (Kirev tund Ringhäälingu tantsukapelliga Vl. Sapošnini juhatusel ja solistid). 21.00 Päevauudised. 21.15 „Kapten opereerib ise", Aleksander Kaskneeme kuuldemäng, ainetel. Näitejuht: Gert Helbemäe. . (Heliülesvõte 9. I 44. mgn). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

nusena tume „põskhabe". Pistrikute kuulsus on tänapäeval väike. Keskajal aga loeti neid hinnalisimaiks jahikullideks, keda õpetati saagile viskuma ja kutsepeale kandja kinnastatud käele tagasiilmuma. Kullijahi õilsa õpetamisega tegelesid erilised koolid, kullijahist kirjutasid õpetlikke raamatuid isegi keisrid (Friedrich Hohenstaufen). Rabapistrik oli üks enamhinnatuid jahikulle, kelle hääd eksemplarid maksid kulda ja orje. Tema ohvriks valiti meeleldi haigruid. Suur ja tõrjevõimeline haigur, rünnatuna õhus tuulkiirest rabapistrikust, pakkus ka tõepoolest meelikõitvat vaatemängu. Haigruid seks otstarbeks kasvatati samuti nagu kulle. Kullijaht kannabki mõnedes maades „pistrikujahi" nime (Saksas *Falkenbeize*, venelastel sokolinnaja ohhota, Falke ja sookolpistrik).

Oma toidu rapib ta puhtaks erilistel paikadel, kus võib leida iseloomulisi söömajälgi linnulaipade näol. kel pea otsast söödud ja liha lulelt nokitud. Rinnak on kiiluga jäetud seejuures ülespidi ja tiivad kerele külge. Jahimehed on rabapistrikule õigustatult vihased, kuna ta neile püüde ja partide jahil tõsiseks võistlejaks. Kiruvad teda aga ka kirjatuvide kasvatajad ja maksavad mitmel pool isegi raha ta „pää" pealt. See, kes uljast lindu ta vabas toimingus looduses imetlenud, soovib aga kindlasti vähemalt inimlagedail rabadel säilitada enda ja järglaste mõnuks selle linnu ilmekat kuju.

Paide tähistab Koidula 100. sünnipäeva

„Puhkus ja Elurõõmu" Paide keskosakonna korraldusel toimub Paide Rahvamajas 13. skp. Koidula 100. sünnipäeva mälestamisõhtu. Õhtu avasõna ütleb kohaliku gümnaasiumi eesti keele õpetaja prl. E. Kalja, kuna ülevaatega Koidula elust ja loomingust esineb „Järva Teataja" toimetuse liige O. Kuningas. Kirjandusteadlane mag. B. Sööt refereerib Koidula ja Kreutzwaldi kirjavahetuse üle, kuna katkeid mõlema kirjadest esitavad näitekunstnikud Maria ja Eduard Türk. Rea deklamatsioonide kõrval Koidula loomingust kuuleme veel pr. M. Türkilt melodeklamatsioonidena kaht luuletajatari hingestatumat isamaalaulu „Eesti muld ja eesti süda" ja „Sind surmani" (klaveril V. Juhandi). Õhtu muusikalist osa täidavad meie parimaid kunstnikke Helmi Betlem-Niglas (sopran) ja Elsa Avesson (klaver), kelledest esimene esitab kolm Koidula sõnadel loodud laulu. Õhtu algus on k. 19. Üldjoontes samasuguse kavaga toimub Koidula juubelisünnipäeva tähistamine ka Türil 12. skp., üksnes selle vahega, et Türil esineb muusikalises osas veel kohaliku muusikaseltsi laulukoor.

Noorte tõukekelkude võistlus Paides

Pühapäeval toimus Paides Järva noorte maleva korraldusel noortevaheline võistlus kelgutamises tõukekelkudega. Vaatamata tugevale lumetuisule ning halbadele võistlustingimusile startis võistlusrajal ligi paarkümmend noort. Võistlus toimus kahes klassis, kusjuures vanemas klassis, kuhu kuulusid noored 13. — 15. a., startis 6 võistlejat, kuna noorte-klassis, vanusega 10. — 12. a., startis 6 võistlejat. Pinevas võistluses näitasid noored küllaltki tähelepanuväärseid võimeid, mistõttu ka tagajärjed kujunesid kõigiti rahuldavaiks. Võistlusel saavutati järgmisi tagajärgi.

Vanem-klass (13. — 15. a.): 1. A. R ü n n e, 2. A. Saarepera, 3. R. Valdur, 4. G. Peets, 5. K. Rasmussen.

Noorte-klass (10 — 12. a.): 1. I. H e i t u r, 2. V. Kullamaa, 3. K. Järvis, 4. R. Vitsut, 5. V. Heitur, 6. H. Lehiste.

Armast ema

Marie Kaldre't

tema esimesel surma-aastapäeval

mälestab **poeg**

Pika ja raske haiguse järele lahkus meie armas

Pauline Lepand

mälestavad tröö stimata leinas

abikaasa, tütar, ema, vend, õed perekondadega ja õde.

Oma unustamata armast abikaasat, isa, vanaisa ja äia

Jaan Olevit

snd. 29.(16.) juunil 1874
surn. 10. jaanuaril 1943.

mälestavad tröö stimata kurbuses tema surma esimesel aastapäeval

lesk, lapsed, lastelapsed ja väimehed.

VAHETADA HOBUNE kahehobuse reas-külvimasina vastu. Teatada Varivere pk. Treufeldtile, Järva-Jaani.

MEISTRITE JA OSKUSTÖÖLISTE KUTSEEKSAMID algavad Paide Tööstusliku Kutseoskuse Ametis. Sooviavaldused esitada hiljemalt 26. jaan. s. a. (vaata R. T. 50-1935.a.) aadressil: Paide Tööstuslik Kutseoskuse Amet, Paides, Tallinna t. 58. Paide Tööstuslik Kutseoskuse Amet.

Moodne 5-lambiline RAADIOAPARAAT (patarei) VAHETADA korraliku HOBUSE (kuni 15. a. vana) vastu. Samas vahetada tiine EMIS SÄLU vastu. Kiri: Jäneda ag. pk. 13, Kõrve küla A. Veeremaa.

MÜÜA noor LÜPSILEHM. Rm. 200.— Viisu külas, Saare talus, Kareda vallas Joh. Viirmaa.

Nurmsi Jahu- ja Lauatööstus vajab KATLAKÜTJAT-MASINISTI. Kauplemine kohapeal. Tööle võtmine Paide Tööameti kaudu. Avaldused saata kuni 15. jaan. k. a.: Paide, Nurmsi pk. Tööstuse juhataja